

ними сукупністю знань, умінь і навичок, здібностей, якостей, необхідних їм для успішного розв'язання проблем, самореалізації в майбутньому.

Використана література:

1. Закон України "Про позашкільну освіту" // Освіта України: нормативно-правові документи : зб. нормат. док. / голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Міленіум, 2001. – С. 229-251.
2. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / за ред. О. В. Биковської. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2006. – 224 с.
3. Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка : навч. посіб. / Т. І. Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.

Яременко Л. А. Развитие креативной личности во внешкольных учебных учреждениях.

В статье поданы основные принципы развития креативной личности во внешкольных учебных учреждениях. Анализируется общее состояние и подано рекомендации относительно педагогических условий развития креативной личности во внешкольных учебных учреждениях.

Ключевые слова: развитию креативной личности, внешкольные учебные учреждения.

Yaremenko L. A. Development of a Creative Personality In Non-formal Educational Establishments.

The article gives the principles for development of a creative personality in non-formal educational establishments. The general state is analyzed; the recommendations referring to pedagogical ambient to develop a creative personality in non-formal educational establishments are given.

Keywords: development of creative personality, non-formal educational establishments.

Савенко О. О.

Інститут екології економіки і права

ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ГУРТКАХ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті висвітлюється питання змісту економічної підготовки в гуртках позашкільних навчальних закладів. Особлива увага приділена питанням формування економічної компетентності.

Ключові слова: економічна підготовка, компетентнісний підхід, гурток, позашкільні навчальні заклади.

Здійснення економічної підготовки учнів у позашкільних навчальних закладах є безперечною і важливою потребою сьогодення, що покликана розвивати економічну компетентність, формувати економічну культуру, діловитість, заповзятливість, уміння оцінювати ситуацію й приймати обґрунтовані рішення.

Економічна підготовка у позашкільних навчальних закладах має свої особливості, що відрізняють її від шкільної. Так, шкільній підготовці притаманна обов'язковість для учнів, в той час, як навчання в позашкільному навчальному закладі має добровільний характер.

Встановлено, що у позашкільному навчальному закладі учень виявляє активність при проведенні того чи іншого заходу, в роботі творчого об'єднання, гуртка, клубу, до того часу, поки ці заняття чи робота цікавлять і задовольняють його запити. Багатство змісту і різноманітність роботи в позашкільних навчальних закладах роблять її цікавою і захоплюючою. При визначенні змісту економічної підготовки в гуртках позашкільних навчальних закладів методологічним підґрунтям виділено такі підходи:

– аксіологічний;

- діяльнісний;
- системний;
- особистісно зорієнтований;
- компетентнісний.

Слід відмітити, що аксіологічний підхід розглядає особистість як унікальну ціннісну систему, в якій постійно виникає можливість самовизначення та само актуалізації. Підхід підкреслює першорядну важливість ціннісної складової взаємодії педагогів і вихованців і акцентує увагу на тому, що саме цінності визначають мету, зміст і засоби економічної підготовки.

Діяльнісний підхід розглядає діяльність як рушійну силу і умову розвитку учня; визначає можливість особистісного розвитку учня тільки в рамках тієї чи іншої діяльності, суб'єктом якої він стає, і пов'язує зміни, що відбуваються в учневі зі змінами саме в її діяльності. Основна функція діяльності полягає в тому, що в ній набувається соціальний досвід, накопичується досвід ставлення особистості до світу, праці, колективу, людей, до самої себе.

Встановлено, що системний підхід – це методологічна орієнтація економічної підготовки як системи, основними ідеями якої є: особистість учня розвивається в цілісному інтегрованому процесі, в якому всі компоненти (цільовий, змістовний, організаційно-діяльнісний, оціннісно-результативний) взаємопов'язані; розширення кола спілкування (батьки, громадські організації, фонди, бізнес-структури тощо) та інтеграція зусиль суб'єктів економічної підготовки сприяє підвищенню ефективності педагогічного впливу. Підхід дозволяє подолати фрагментарність та розпорошеність навчально-виховної роботи, об'єднати і посилити педагогічний потенціал різних суб'єктів навчання та виховання, підняти економічну підготовку на новий якісний рівень.

Особистісно-зорієнтований підхід centruє виховні впливи на особистості учнів, сприяє реалізації природного потенціалу особистості; визнає за учнем право бути самими собою, індивідуальністю; спирається на внутрішній світ учня, врахування її індивідуальних особливостей, віру в її можливості, розвиток її позитивної “Я-концепції”.

Водночас компетентнісний підхід акцентує методологічну орієнтацію навчально-виховної діяльності на розвиток життєвих компетенцій, становленні конструктивної життєвої стратегії та виробленні індивідуально-особистісних технологій життєстійкості, життєздатності і життєтворчості особистості у процесі навчання і виховання. Основні ідеї компетентнісного підходу: навчально-виховна діяльність – це інтерсуб'єктний процес, який має виховувати компетентного учня – суб'єкта життя, суб'єкта життєтворчості.

Отже, економічна підготовка може вибудовуватися на основі не одного підходу, а декількох. Разом вони складають стратегію економічної освіти учнів та обумовлюють вибір тактики дій в конкретній ситуації та в конкретний проміжок часу.

З урахуванням вищезазначених підходів, було визначено основні принципами економічної підготовки учнів у сучасному позашкільному навчальному закладі. До них віднесено:

- принцип гуманістичної орієнтації навчально-виховного процесу, який зосереджує увагу педагога на учні як на вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості, не форсує її розвитку, допомагає дитині розробити індивідуальну програму її розвитку, стимулює відповідальне ставлення до своєї поведінки, діяльності, спілкування, життєвих виборів;

- принцип врахування вікових, індивідуальних особливостей учнів у навчанні та вихованні, який передбачає, що економічна підготовка повинна узгоджуватись із загальними

законами людського розвитку і вибудовуватися відповідно віку та інших індивідуальних особливостей дитини;

– принцип статечної цілісності, що визначає єдину цілісну стратегію навчально-виховної діяльності позашкільного навчального закладу; передбачає наступність у реалізації економічної освіти, навчання та виховання на різних освітніх рівнях; що охоплює всі сфери життєдіяльності дітей та учнів;

– принцип наступності в економічній підготовці, що вказує на безперервність процесу економічної освіти, навчання та виховання;

– принцип виховання в колективі підкреслює, що виховання, здійснюючись в дитячо-дорослих спільнотах різного типу, дає учню позитивний досвід соціального життя і створює сприятливі умови для позитивно спрямованих самопізнання, самовизначення та самореалізації;

– принцип системності, що впливає з відомого положення про те, що системне розв'язання будь-яких проблем є ефективнішим за розпорошені, відокремлені дії чи заходи, передбачає організацію економічної підготовки на основі системного аналізу актуальної соціально-педагогічної ситуації в навчальному закладі, в Україні;

– принцип технологізації, що передбачає здійснення економічної підготовки як науково обгрунтованих дій педагога та відповідно організовану ним діяльність учнів, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи навчально-виховних цілей, що узгоджуються з психологічними механізмами розвитку особистості та ведуть до кінцевої мети економічної підготовки;

– принцип індивідуалізації, що забезпечує визначення індивідуальної траєкторії соціального розвитку кожного учня, виокремлення спеціальних завдань, що відповідають її особливостям, включення дітей у різні види діяльності; розкриття потенціалу особистості як у навчальній, так і у виховній роботі; надання можливостей кожному учню для самореалізації і саморозкриття; здійснення моніторингу змін індивідуальних якостей учня;

– принцип соціальної адекватності, що потребує відповідності змісту і засобів економічної підготовки соціальній ситуації розвитку учня, врахування і використання різноманітних факторів соціально-економічного середовища;

– принцип соціального партнерства, який в економічній підготовці орієнтує всіх суб'єктів на рівноправне співробітництво, пошук порозуміння, досягнення консенсусу та оптимізацію відносин в інтересах розвитку особистості і суспільства.

Зазначені принципи утворюють певну систему. Кожен принцип як важлива складова системи, взаємопов'язаний з іншими. Їх поєднання є запорукою ефективності економічної підготовки учнів позашкільних навчальних закладів.

Реалізація мети та завдань економічної підготовки учнів у позашкільних навчальних закладах передбачає конструювання її змісту. У нашій роботі ми спиралися на положення В. Ледньова, відповідно до яких зміст освіти визначається двома основними факторами – структурою діяльності людини та структурою об'єкту вивчення. При цьому зміст освіти учений визначає як зміст процесу прогресивних змін властивостей та якостей особистості, необхідною умовою чого є певним чином організована діяльність. Виходячи з цього, зміст економічної підготовки можна розглядати як зміст триєдиного цілісного процесу, який характеризується: 1) засвоєнням досвіду попередніх поколінь; 2) вихованням типологічних якостей особистості; 3) розумовим розвитком людини.

Структура і зміст економічної освіти, навчання та виховання учнів, зокрема позашкільних навчальних закладів має відповідати загальним вимогам до дидактичної моделі навчального предмета. Виходячи з цього, для розробки змісту освіти, що

відображається у навчальних програмах необхідно, на нашу думку, перш за все, визначити зміст навчання, яке б відповідало завданням позашкільної освіти.

Зміст навчання у концентрованому вигляді міститься у навчальній програмі, оскільки вона фіксує його структуру, логіку викладання, а також "... певною мірою визначає методи навчання, характер дидактичних посібників, тип діяльності учня і його орієнтацію в предметі, спосіб мислення щодо предмета, який вивчається". З точки зору розв'язання завдань навчально-виховного процесу, програма, крім забезпечення досягнення суто дидактичної мети повинна сприяти й реалізації інших цілей процесу навчання: виховної та розвиваючої, в тому числі – й профорієнтаційної.

Виходячи з чотирьохкомпонентної структури змісту освіти, запропонованої М. Скаткіним та В. Краєвським, під змістом навчання учнів основам економічної теорії ми розуміємо систему, основними компонентами якої є:

- 1) сукупність знань, які забезпечують правильне розуміння суті понять, законів, принципів функціонування сучасної економіки;
- 2) сукупність інтелектуальних, соціальних і практичних умінь та навичок, які сприяють ефективному розв'язанню конкретних економічних завдань у побутовій та, у віддаленій перспективі, професійній діяльності;
- 3) формування соціально-психологічних якостей особистості, які мають бути основою для реалізації готовності займатися трудовою діяльністю у відповідній сфері;
- 4) компоненти і досвід творчої діяльності тощо.

У результаті аналізу робіт Б. Гершунського, В. Краєвського, В. Ледньова, М. Скаткіна та інших дослідників цієї проблеми стало можливим визначити основні вимоги, що ставляться до побудови змісту економічної підготовки.

Встановлено, що основними вимогами щодо розробки змісту економічної освіти в позашкільному навчальному закладі мають бути:

- 1) відповідність змісту меті та завданням економічної освіти, навчання та виховання учнів;
- 2) відповідність змісту педагогічно доцільному співвідношенню між теоретичними та практичними складовими економічної підготовки учнів;
- 3) забезпечення логічної послідовності вивчення навчального матеріалу;
- 4) профорієнтаційна спрямованість змісту;
- 5) доступність змісту на всіх етапах і стадіях вивчення;
- 6) відповідність змісту відведеному на його вивчення часу.

З урахуванням цих вимог можна зазначити, що концептуальний зміст освіти, відображений у навчальній програмі з основ економіки, має включати такі теми: основи ринкової економіки, ринковий механізм, економіка сім'ї, основи менеджменту, основи маркетингу, професії у сфері економіки, підприємство та підприємництво, організаційно-правові форми підприємництва, організація підприємницької діяльності, податки та громадянська відповідальність, економічна компетентність та правова культура підприємця, професії у сфері підприємництва.

Визначаючи мету економічної підготовки учнів як формування в них економічної компетентності, розуміння законів економічного розвитку, економічної політики України, потребу брати участь в економічному житті сім'ї, навчального закладу, громади, суспільства, нами було розроблено відповідний зміст економічної освіти у позашкільних навчальних закладах. Даний зміст було укладено у відповідній навчальній програмі "Кроки у світ економіки та бізнесу", де до числа основних завдань віднесено:

– поступове засвоєння учнями основних економічних понять та закономірностей,

ознайомлення з особливостями організації та функціонування ринкової макро- та мікроекономіки;

– упорядкування та розширення системи знань про роль та місце держави в ринковій економіці, правове регулювання підприємницької діяльності, основи трудового та цивільного законодавства України;

– ознайомлення учнів з головними завданнями, принципами, змістом, напрямками та організаційними формами підприємницької діяльності, основами менеджменту;

– формування в учнів умінь здобувати та використовувати на практиці економічні знання, аналізувати та пояснювати економічні явища;

– створення сприятливих умов для розвитку якостей особистості, необхідних для здійснення ефективної трудової діяльності в галузі бізнесу;

– сприяння усвідомленому вибору учнями майбутньої трудової діяльності (робота за наймом або самостійна підприємницька діяльність);

– розширення уявлень про професійну діяльність у сфері економіки;

– забезпечення рівня економічної підготовки, що дозволить учням продовжити навчання на економічних факультетах у вищих навчальних закладах.

Водночас ефективне здійснення економічної підготовки учнів у позашкільних навчальних закладах можливе лише за умови використання різноманітних організаційних форм та методів, які враховуються в специфіці діяльності закладу, вікового та кількісного складу гуртка, творчого об'єднання тощо.

Встановлено, що основною формою організації творчої діяльності учнів є економічний гурток – добровільне об'єднання учнів, які проявляють інтерес до вивчення економіки і виявляють бажання займатись практичною діяльністю в сфері економіки. Основну роботу такого об'єднання складає спільне вивчення основ економіки, науковий пошук.

Отже, основним результативними критерієм економічної підготовки в позашкільних навчальних закладах має стати формування економічної компетентності особистості, здатної до самостійного життя й діяльності сучасному суспільстві. Економічні гуртки – це не лише місце проби сил учнів, розвиток їх економічного мислення, нахилів та здібностей, але насамперед, колектив, в якому виховуються майбутні фахівці економічної сфери.

Використана література:

1. *Леднев В. С.* Содержание образования. – М. : Высш. шк., 1989. – 360 с.
2. *Нисимчук А. С., Падалка О. С.* Педагогічні технології : Навч. посібник для вузів. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1995. – 252 с.
3. *Падалка О. С.* Особливості економічної освіти та виховання // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 268 с. – (Серія педагогічні та історичні науки). – Випуск LXXVIII (78). – С. 3-11.
4. *Прокопенко И. Ф.* Экономическое образование школьников / И. Ф. Прокопенко, Е. Н. Камышанченко, В. И. Лозовая. – Х. : Основа, 1995. – 172 с.
5. *Сасова И. А.* Экономическое образование и воспитание учащихся общеобразовательных школ в процессе трудовой подготовки / И. А. Сасова, С. Е. Шишов. – М. : АПН СССР, 1989. – 92 с.
6. *Скаткин М. Н.* Содержание общего среднего образования: проблемы и перспективы / В. Г. Скаткин, В. В. Краевский. – М. : Знание, 1981. – 96 с.

Савенко О. О. *Содержание экономической подготовки в кружках внешкольных учебных учреждений.*

В статье раскрыты вопросы содержания экономической подготовки учеников в кружках внешкольных учебных учреждений. Особенное внимание уделено вопросам формирования экономической компетентности.

Ключевые слова: *экономическая подготовка, компетентностный подход, кружок, внешкольные учебные учреждения.*

Savenko O. O. *The Contents of Economical Training in Non-formal Circles.*

The article shows the problem of contents of economical training in non-formal circles.

Keywords: *economical training, competency approach, circle, non-formal educational establishments.*

Тищенко В. П.

Президія Національної академії педагогічних наук України

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті актуалізовано проблему дизайн-освіти у вищих навчальних закладах. Запропоновано здійснювати фахову підготовку дизайнерів-дослідників, художників-конструкторів (дизайнерів) і дизайнерів-виконавців з урахуванням вимог нового класифікатора професій.

Ключові слова: *дизайн, педагогіка і психологія дизайн-освіти, художнє проектування.*

У сучасному інформаційному суспільстві інтелектуально-творчий ресурс особистості набуває все вагомішого значення як постійне і надійне джерело підвищення сукупного національного доходу. Світова практика переконливо доводить, що для успішного розвитку суспільства важливо взаємодоповнювати науку, мистецтво і виробничі технології і, особливо, в ході підготовки фахівців з дизайну для різних галузей життєдіяльності суспільства. Наукова, економічна і культурна сфери не лише взаємозалежні, вони глибоко проникають одна в одну, створюючи суспільне середовище, сприятливе для розвитку творчого потенціалу, підприємливості, культурного самовираження майбутніх дизайнерів. Освітньо-культурний синтез естетичного і раціонального, художнього і утилітарного є методологічною основою для розвитку дизайн-освіти, для виявлення і підтримки інтелектуально і творчо обдарованої студентської молоді. Не зважаючи на актуальність сучасної дизайн-освіти, вона не отримала системного й обґрунтованого висвітлення у вітчизняній педагогічній науці і практиці вищої школи.

Генезис та історичну ретроспективу розвитку дизайн-освіти досліджували Р. М. Силко [1], П. М. Татіївський [2]. Окремі проблеми дизайн-освіти виокремлено у працях А. І. Бровченка [3], Г. Є. Максименко [4], В. Ф. Прусака [5].

Встановлено, що дизайн-освіта ХХІ століття має орієнтувати майбутніх фахівців дизайну не лише на пізнання цілісного світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю стали основою архітектонічної творчості, просторового формотворення художників-конструкторів у різних напрямках життєдіяльності українського суспільства.

Художнє проектування має стати не лише методом конструктивної взаємодії особистості із предметним довкіллям, але й інтегрованим навчальним змістом мистецтва і технологій для студентів вищих навчальних закладів : педагогічних, художніх, технічних, культурологічних тощо.

Слід відмітити, що на існує різниця в інтелектуальній обдарованості і творчій обдарованості. Творча обдарованість може бути властивою художнику-графіку чи